

Asia: OM 9/021/2016

Tuomioistuinviraston perustaminen

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko vai vastustatteko tuomioistuinviraston perustamista?

En ota kantaa

Mikä on yleinen arvionne toimikunnan ehdotuksesta?

Toimikunta on ehdottanut tuomioistuinviraston perustamista.

Poliittisesta ohjauksesta irrotetun keskushallinnon luominen korostaa tuomioistuinten riippumattomuutta, vastaa kansainvälistä kehitystä ja hyvin organisoituna tehostaa hallintotyötä. Positiivista on myös, että ehdotuksessa tuomioistuinviraston tulosohjaus yksittäisiin tuomioistuimiin nähden on suunniteltu niin, että se ei sisällä laadullista tulosohjausta tuomioistuinten ratkaisutoimintaan. Näin ainakin pitäisi olla. Tuomioistuinten riippumattomuuden korostamista (19a luku 3§) on pidettävä hyvänä asiana.

Miten arvioitte tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotettuja tehtäviä?

Tuomioistuinvirastolle ehdotetut tehtävät tuntuvat asiallisilta. Ne täyttävät niitä tarpeita, joita käytännön työssä on havaittu. Päällekkäistä työtä voidaan vähentää keskittämällä asioiden toteutusta ja järjestelyä keskusvirastolle.

Pidättekö toimikunnan arviota tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä oikeana ja riittävänä?

Toimikunnan arvio tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä on oikeasuuntaisempi kuin aikanaan selvitysmiesten arviomuistiossa esitetty. Kun kansainvälisen yksikön keskusvirastoluonteiset tehtävät sekä kansainvälinen oikeusapu jäävät ministeriöön, riittänee esitetty henkilöstö hoitamaan laadukkaasti keskusviraston ehdotetut tehtävät.

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanosta ja nimeämismenettelystä?

Toimikunnan ehdotus johtokunnan kokoonpanosta ei ota riittävästi huomioon, että käräjäoikeusverkosto henkilöstö- ja asiamäärineen sekä toimintamenoineen ja toimitiloineen

edustaa suurinta osaa tuomioistuinviraston asiakentästä. Sen vuoksi käräjäoikeuksien edustus tulisi olla suurempi.

Esitetty nimeämismenettely hovioikeuksien ja käräjäoikeuksien osalta on monimutkainen ja hyvin erikoinen neuvotteluihin ja keskusteluihin perustuva järjestelmä, joka lopulta tuottaisi ehdokkaan. Jotenkin siitä tulee mieleen paavin nimeämismenettely.

Jos johtokunta ei olisi ylin päättävä elin, kuten nyt on esitetty, vaan jonkinlainen valvontaneuvosto, se voitaisiin valita esitetyllä tavalla. Silloin siinä voisi olla mukana, kuten nyt on esitetty, syyttäjä- ja asianajajaedustuskin, eivätkä roolit menisi sekaisin. Koska kyseessä on tulosneuvotteluosapuoli, tulee johtokunnan kokoonpanoa ja nimeämismenettelyä selvittää edelleen. Muun muassa esteellisyyskysymykset on mietinnössä täysin sivuutettu.

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohdajan välisestä toimivallanjaosta?

Johtokunnan ja ylijohdajan välistä toimijakoa voidaan pitää pääosin hyvänä. Toisaalta arviota on perustelujen niukkuuden vuoksi hankala tehdä. Esimerkiksi ehdotuksen 6 §, jossa säädetään johtokunnan tehtävistä, on perusteltu vajavaisesti. Hyvin tärkeä säännös 6§ 2 mom 3 k, jonka mukaan johtokunta päättää määrärahojen jakamisesta tuomioistuimille, on yksityiskohtaisissa perusteluissa täysin perustelematta.

Johtokunnan toimivallan osalta on kaikilta osin ja voimakkaasti yhdyttävä hallitusneuvos Kirsi Äijälän erivään mielipiteeseen. Ehdotettuja viraston johtokunnan laajoja toimivaltuuksia ja kokoonpanoa ei voi pitää asianmukaisina eduskunnan budjettivallan ja valtion työnantajatoimivallan näkökulmasta.

Näin rakennettu päätösvalta kääntäisi koko tulosneuvotteluasetelman pääläelleen. Sen lisäksi syntyisi eturistiriitatilanteita, koska johtokunnan jäsenenä on päällikkötuomareita. Yksinkertaistaen ehdotus tarkoittaa toisaalta sitä, että alainen voi olla päättämässä tulosvastuulliselle päällikkötuomarille jaettavista toimintamenoihin tarvittavista rahoista ja toisaalta päällikkötuomari on johtokuntalaisena jakamassa rahoja omalle tuomioistuimelleen ja vielä asianajaja on jakamassa rahoja tuomioistuimelle. Näin ei voi olla. Johtopäätöksenä tuntuu siltä, että johtokunnan kokoonpanon tulisi muodostua virkamiehistä, jotka eivät ole riippuvuussuhteessa tuomioistuihin. Näin se voisi toimia päättävänä elimenä. Päällikkötuomarit voisivat sitten muodostaa neuvottelukunnan, jota johtokunta voisi kuunnella. Johtokunnan rakennetta ja toimivaltaa on jatkoselvitettävä.

Mikä on kantanne toimikunnan esittämään viraston sijaintipaikkaan ja sijaintipaikan valinnassa huomioon otettaviin seikkoihin?

Hyvä vaihtoehto keskushallinnon sijaintopaikaksi olisi Tampere.

Muuta huomioitavaa?

Tuomioistuinviraston ylijohdajalla tulisi olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto.

Nuotto Antero
Pirkanmaan käräjäoikeus